

Περιοδικὰ Ἀνάλεκτα

Biblische Notizen (τόμος 152/2012)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Christoph Berner («Wie Laien zu Leviten wurden. Zum Ort der Korachbearbeitung innerhalb der Redaktionsgeschichte von Num 16-17») συνδέει τὴν παρουσία Λευιτῶν καὶ λαϊκῶν στὴ διήγηση τῶν κεφαλαίων ἸΑρ 16-17 μὲ τὴν ἱστορία τῆς φιλολογικῆς ἐπεξεργασίας αὐτῶν τῶν κεφαλαίων. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι μόνο στὸ τελευταῖο στάδιο αὐτῆς τῆς ἐπεξεργασίας τὸ κέντρο τῆς διήγησης μεταφέρεται στὴ σύγκρουση τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων κι οἱ λαϊκοὶ μετατρέπονται σὲ λευίτες. Σὲ αὐτὸ τὸ τελευταῖο στάδιο ἐπίσης ὁ Κορὲ μετατρέπεται σὲ ἀποστάτη πὺ ἐπιδιώκει νὰ παρασύρει ὀλόκληρη τὴν κοινότητα. Ὁ Shuichi Hasegawa, ἀκολούθως («Samson and Mill [Judg 16,21]»), ἐξετάζει τὴν ἀφήγηση γιὰ τὸν ἐξευτελισμὸ τοῦ Σαμψὼν στὸ Κρ 16, 21 καὶ ὑποστηρίζει πὺς ἡ τιμωρία πὺ τοῦ ἐπεβλήθη ἄρμοξε σὲ γυναῖκες δοῦλες καὶ γι' αὐτὸ ἦταν διπλὰ ταπεινωτικὴ.

Στὴ συνέχεια ἡ Andrea Spans («Eine prophetische Gruppe in Zion und ein priesterlicher Übersetzer in der Diaspora. Zur Deutung der Sprecheridentität in Jes 61 MT und Jes 61 LXX») συγκρίνει τὸ ἑβραϊκὸ καὶ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο τοῦ Ἰσ 61 καὶ διαπιστώνει ὅτι σὲ κάθε περίπτωση τὸ νόημα εἶναι διαφορετικὸ καὶ ἀντικατοπτρίζει τὴν κοινωνικὴ κατάσταση κάθε συγγραφέα. Ἔτσι ἡ ἑβραϊκὴ ἐκδοχὴ τοῦ κειμένου περιέχει τὸ ὄραμα μίας ἱερατικῆς ὁμάδας στὴ μεταιχμαλωσιακὴ Ἱερουσαλήμ, ἐνῶ ἡ ἑλληνικὴ μετάφραση μεταφέρει τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα τῆς ἐπιστροφῆς ἀπὸ τὴ Διασπορὰ στὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἄκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Luke Macnamara («How the wind blows? God's role in human origins and humanity's response: Qoh 11,5»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ὁ στίχος Ἐκκλ 11, 5 παρουσιάζει τὴ θέση τοῦ Ἐκκλησιαστῆ γιὰ τὴ σχέση ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ σὲ ὄντολογικὸ καὶ ἠθικὸ ἐπίπεδο. Στὴ συνέχεια ὁ Ruben Zimmermann («Auslegungskunst. Seherpunkte zur Wundererzählung vom Besessenen aus Gerasa [Mk 5,1-20]») χρησιμοποιεῖ τὸ παράδειγμα τοῦ θαύματος μὲ τὸν δαιμονισμένο στὰ Γέρασα γιὰ νὰ καταδείξει ὅτι ἡ ἐξήγηση ἐνὸς βιβλικοῦ κειμένου εἶναι μία ἐρμηνευτικὴ τέχνη, στὴν ὁποία ἐμπλέκονται οἱ ὀπτικὲς τῆς ἱστορίας, τῆς γλώσσας καὶ τῆς πρόσληψης. Παραμένει ὑποκειμενικὴ κατανόηση, ἡ ὁποία παλεύει μὲ τὴν ἀλήθεια, ἐνῶ ταυτόχρονα εἶναι ἔργο τῆς ἐρμηνεύουσας κοινότητας. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι τόσο ἡ ἐξήγηση ὅσο καὶ ἡ θεολογία θὰ πρέπει νὰ παραμείνουν στὸν πανεπιστημιακὸ χώρο ὡς μία γνωστικὴ περιοχὴ *sui generis*.

Τὰ αἰγυπτιακὰ ὀνόματα πὺ ἐτυμολογοῦνται ἀπὸ ὀνόματα φιδιῶν εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Stefan Bojowald, πὺ ἀκολουθεῖ («Ein neues Beispiel für eine

Schlangenbezeichnung in ägyptischen Personennamen»). Τέλος, ὁ Herbert Migsch στή μελέτη του («Anmerkungen zu der dritten Auflage der Quartausgabe der bombergischen Rabbinerbibel») συζητᾶ διάφορα ζητήματα σχετικά μὲ τὴν τρίτη ἔκδοσιν τῆς βομβεργιανῆς ραβινικῆς Βίβλου (περίπου 1525), ὅπως θέματα χρονολόγησιν καὶ κριτικῆς κειμένου.

Biblische Notizen (τόμος 153/2012)

Ἡ πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους εἶναι τοῦ Emmanuel O. Nwaoru καὶ ἔχει ὡς θέμα τῆς τὴν ἐντολὴ τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους στὸ Γεν 1,28 («Genesis 1,28 and the Divine Imperatives for Sustainable Ecology»). Ὁ συγγραφέας ἐξετάζει τὶς προστακτικὲς τοῦ κειμένου καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ σωστικὴ κατανόησιν μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ σὲ μιὰ υγιέστερη σχέση μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περιβάλλοντος. Στὴ συνέχεια ὁ Martin Mulzer («Der kranke und der gesunde Gehasi. Zum Verhältnis von 2 Kön 5 zu 2 Kön 8,1-6») συγκρίνει τὴν ἀφήγησιν γιὰ τὸν ἀσθενῆ Gehasi (Δ' Βασ 5) μὲ ἐκείνην τοῦ υἱοῦ Gehasi (Δ' Βασ 8, 1-6). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἡ ἀντίφασιν μπορεῖ νὰ ἐπιλυθεῖ ἐὰν θεωρηθεῖ ὅτι τὸ δεύτερο κείμενο ἀποτελεῖ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ πρώτου.

Τὸ ἄσμη τοῦ Δούλου τοῦ Γιαχβὲ εἶναι τὸ θέμα τῆς σύντομης μελέτης ποῦ ἀκολουθεῖ («Lassen wir doch den Gottesknecht endlich am Leben! (Jes 53,7-9)»). Ὁ συγγραφέας τῆς, Volker Wagner, ὑποστηρίζει ὅτι τὸ βιογραφικὸ τμήμα τοῦ ἄσματος περιγράφει τὸν ἔξυτελισμὸ καὶ τὴν ταπείνωσιν τοῦ Δούλου, ὅχι ὅμως καὶ τὸ θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασίν του. Ὁ Herbert Migsch, στὴ συνέχεια («Selbstaufforderung statt Selbstbericht – Die Übersetzung in Jeremia 35Tg, 11b von Robert Hayward»), συζητᾶ τὴ μετάφρασιν τοῦ ταρχοῦμ στὸν Ἰερεμία ἀπὸ τὸν Robert Hayward.

Ἡ ἐπόμενη μελέτη εἶναι τοῦ Herbert Migsch («Siebenerfiguren im Jeremia-buch»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι καὶ στὸ βιβλίον τοῦ Ἰερεμία, ὅπως καὶ σὲ ἐκεῖνο τοῦ Δευτερονομίου, παρατηρεῖται μιὰ δομὴ ποῦ στηρίζεται στὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ καὶ συζητᾶ συγκεκριμένα παραδείγματα μέσα στὸ προφητικὸ βιβλίον. Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Aron Pinker («The Structure and Meaning of Qohelet 8,5-7»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι οἱ δυσκολίες στὸ Ἐκκλ 8, 5-7 προκύπτουν ἀπὸ τὸ φόβον ποῦ αἰσθάνεται ὁ Ἐκκλησιαστής ἀπέναντι σὲ τὶς πολεματικὰς ἀρχὰς καὶ τὴν ἀγωνία του μήπως ἡ συμμόρφωσίν του μὲ τὶς ἐπιταγὰς τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας ὑποκαταστήσῃ τὴν ὑποταγὴν του στὸ νόμον τοῦ Θεοῦ. Ὁ συνδυασμὸς αὐτῶν τῶν δύο φόβων ὀδήγησεν τὸν Ἐκκλησιαστήν νὰ διατυπώσῃ τὶς σκέψεις του μὲ ἕναν τέτοιον τρόπο, ὥστε νὰ φαίνεται ὅτι προβάλλει τὴν ὑπακοὴν στὸ βασιλεῖα, ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ἐννοεῖ τὴν ὑπακοὴν στὸ νόμον τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Marko Marttila στὴν ἐπόμενη μελέτη («Das Sirachbuch in der finnischen Kultur. Ein Beitrag zur Rezeptions-geschichte») παρουσιάζει τὴν ἐπίδρασιν ποῦ ἄσκησεν στὴ φινλανδικὴ κουλτούρα τὸ βιβλίον τῆς Σοφίας Σειράχ. Τὸ βιβλίον μεταφράσθηκε στὴ φινλανδικὴ γιὰ πρώτη φορὰ κατὰ τὸν 17^ο αἰ., παρέμεινε ὅμως παραγνωρισμένο, ἐπειδὴ οἱ περισσότερες ἐκδόσεις τῆς Βίβλου δὲν συμπεριλάμβαναν τὰ

δευτεροκανονικά βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὡστόσο, τὸ βιβλίο φαίνεται ὅτι ἦταν γνωστὸ σὲ ἄρκετους καλλιτέχνες καὶ συγγραφεῖς τῆς Φινλανδίας ποὺ εἶχαν ἐντυπωσιαστῆ ἀπὸ τὴν πρακτικὴ σοφία τοῦ Σειράχ. Ἡ σχέση τῆς αἰγυπτιακῆς μὲ τὴν ἀκκαδικὴ γλῶσσα στὸ συγκεκριμένο παράδειγμα τοῦ ῥήματος «μαγευθεῖω / ὠριμάζω» εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Stefan Bojowald ποὺ ἀκολουθεῖ («Eine Gemeinsamkeit zwischen der ägyptischen und akkadischen Sprache bezüglich der übertragenen Verwendung des Wortes “kochen” auf Pflanzen»).

Ὁ Christophe Lemardelé ἐφαρμόζει στὴ συνέχεια («Another Suggestion Regarding the Etymology of the Hebrew Noun *mēṭēa*») τὴ γλωσσολογικὴ θεωρία τοῦ Georges Bohas καὶ προτείνει μιὰ διαφοροτικὴ ἐτυμολογία γιὰ τὸ ῥῆμα *mēṭēa*. Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Werner Grimm («Kain und Abel in der Bergpredigt [Mt 5,21-24]») ἐξετάζει τὸ πῶς ὁ Ἰησοῦς συνδέει τὸ θέμα τοῦ Κάιν καὶ Ἄβελ μὲ τὴν ἐντολὴ «οὐ φονεύσεις». Αὐτὴ ἡ σύνδεση ἐξηγεῖ τὸν συνεχῆ χαρακτηρισμὸ τοῦ προσώπου ποὺ χρῆζει προστασίας ὡς «ἀδελφοῦ» καὶ τὴν ἐμφάνιση τοῦ θέματος τῆς ὁργῆς. Στὸ Mt 5, 21-24 τὰ δύο μέρη (Κάιν καὶ Ἄβελ) καλοῦνται νὰ ἐπιλύσουν τὶς διαφορὲς τους εἰρηνικά. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι οἱ στίχοι Mt 5, 21-24 ἀποτελοῦν μιὰ ἐνότητα ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ ἀποδομηθεῖ.

Kerygma und Dogma (τόμος 58, τεῦχος 2/2012)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Wolfgang Greive («Wolfhart Pannenberg's Vorlesung “Theologie der Vernunft”») παρουσιάζει τὴ διάλεξη τοῦ Pannenberg γιὰ τὴ θεολογία τῆς λογικῆς, τὴν ὁποία ἀνέπτυξε στὴ δεκαετία τοῦ 1960. Ὁ Pannenberg παρουσιάζει δύο σημαντικὰ προβλήματα: τὴ σχέση πίστεως καὶ λογικῆς καὶ λογικῆς καὶ αὐθεντίας. Στὴ συνέχεια διακρίνει πέντε διαφοροτικὲς μορφὲς τῆς λογικῆς μέσα στὴν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας καὶ διερευνᾷ τὴ σχέση τῆς λογικῆς μὲ τὴ γλῶσσα, τὸ νοῦ, τὴ μεταφυσικὴ, τὴν πίστη καὶ τὴν ἐπιστήμη. Τὸ θέμα τῆς διάλεξής του ἦταν ἡ παρουσία τῆς ἀλήθειας στὴ λογικὴ καὶ στὴν πίστη, λαμβανομένης ὑπόψιν τῆς ἐντασης ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ αὐτῶν τῶν δύο μεγεθῶν.

Ὁ Christian Danz, στὴ συνέχεια («Christologie als Selbstbeschreibung des Glaubens»), συζητᾷ τὴν πιθανὴν σχέση μεταξὺ δογματικῆς καὶ ἔρευνας γιὰ τὸν ἱστορικὸ Ἰησοῦ. Οἱ χριστολογεῖς ποὺ εἰσηγήθηκαν οἱ Karl Barth καὶ Paul Tillich δὲν λάμβαναν ὑπόψιν τὸν ἱστορικὸ Ἰησοῦ. Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ἡ διαφοροποίηση μεταξὺ πίστεως καὶ ἐμπειρικῆς ἱστορικῆς ἔρευνας μπορεῖ νὰ συμβάλει στὶς σύγχρονες συζητήσεις γιὰ τὸν ἱστορικὸ Ἰησοῦ καὶ στὴ δογματικὴ χριστολογία.

Τέλος, ὁ Gudrun Holtz στὴ μελέτη του («Besser und doch gleich – Zur doppelten Hermeneutik des Hebräerbriefes») ἐξετάζει τὴν ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ συγγραφέα τῆς πρὸς Ἑβραίους καὶ διακρίνει δύο τάσεις σὲ αὐτὴν: τὴν ἀνωτερότητα καὶ τὴν ἀναλογία. Ὁ Holtz ὑποστηρίζει ὅτι καὶ οἱ δύο εἶναι ἐξίσου σημαντικὲς γιὰ τὸν συγγραφέα τῆς ἐπιστολῆς καὶ ὅτι καὶ οἱ δύο στηρίζονται σὲ ἀνάλογες ρητορικὲς τεχνικὲς: ἡ ἀνωτερότητα χρησιμοποιεῖ τὴν *comparatio* καὶ τὴν ἐπαγωγὴ *a minore ad maius* καὶ ἡ ἀναλογία υἰοθετεῖ τὸ *exemplum*. Μὲ βάση τὰ παραπάνω ὁ Holtz συμπληρώνει τὴν ἄποψη γιὰ τὸν «ἀντιθετικὸ παραλληλισμὸ» ὡς ἑρμηνευ-

τικό ἐργαλεῖο τῆς ἐπιστολῆς (E. Gräber) μὲ τὸν «ἀναλογικὸ παραλληλισμὸ», ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅτι ἐπίσης ἐφαρμόζεται στὴν πρὸς Ἐβραίους.

Zeitschrift für Theologie und Kirche (τόμος 109, τεῦχος 3/2012)

Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Stefan Krauter ἐξετάζει τὴν περιοχὴ Ρωμ 13, 1-7, ὅπου γίνεται λόγος γιὰ τὴ στάση τῶν χριστιανῶν ἀπέναντι στὴν κρατικὴ ἐξουσία («Auf dem Weg zu einer theologischen Würdigung von Röm 13,1-7»). Ὁ συγγραφέας ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Παῦλος δὲν συμβουλεύει τοὺς χριστιανούς νὰ ὑποτάσσονται, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ Ρωμ 13, 1-7 θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἓνα γενικότερο κείμενο στοχασμοῦ ἐπάνω στοῦ θέμα τῆς ἐξουσίας. Τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀποστόλου ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς τοῦ πεποιθήσεις καὶ τὶς πολιτικὲς καὶ κοινωνικὲς συνθήκες τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Christian Johannes Neddens, στὴ συνέχεια («“Politische Religion” Zur Herkunft eines Interpretationsmodells totalitärer Ideologien») συζητᾷ τὴν ἱστορία τοῦ ὅρου «πολιτικὴ θρησκεία» καὶ τοῦ ἀναλυτικοῦ μοντέλου ποὺ ἀντιπροσωπεύει. Ὁ ὅρος ἀρχικὰ χρησιμοποιήθηκε στὴ συζήτηση τοῦ ἐθνικισμοῦ καὶ τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Στὴ συνέχεια χρησιμοποιήθηκε γιὰ νὰ περιγράψει διάφορες ἐκφάνσεις τοῦ μπολσεβικισμοῦ καὶ λίγο ἀργότερα προτεστάντες θεολόγοι τὸν υἱοθέτησαν ἐρμηνεύοντας τὸ Τρίτο Ράιχ. Ὁ συγγραφέας καταλήγει ὅτι ὁ ὅρος ἐξακολουθεῖ νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερα μὲ διαφορετικό, ὥστόσο, περιεχόμενο σὲ χριστιανικὰ καὶ ἀθεϊστικὰ μοντέλα σκέψης.

Στὴν ἐπόμενη μελέτη ὁ Martin Laube («Tätige Freiheit Zur Aktualität des reformierten Freiheitsverständnisses») συζητᾷ τὸν τρόπο ποὺ κατανοεῖται ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὴν προτεστάντικὴ θεολογία. Στὴ βάση αὐτῆς τῆς κατανόησης βρίσκεται ἡ ἰδέα *unio cum Christo*, ἡ ὁποία ὁμως ἐρμηνεύεται μὲ ἓναν συγκεκριμένο τρόπο. Ὁ πιστὸς ἔχει κοινωνία θελήματος μὲ τὸν Χριστό, ἐνῶ ταυτόχρονα ἐνθαρρύνεται νὰ ἀποφασίσει καὶ νὰ ἐνεργήσει αὐτόνομα. Ἡ θεία κι ἡ ἀνθρώπινη δράση, ἐπομένως, συσχετίζονται. Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφέας παρουσιάζει τὸν τρόπο ποὺ αὐτὴ ἡ ἰδέα ἀναπτύσσεται στοῦ ἔργου τοῦ Karl Barth καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ θεολογία του θὰ πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἓνα παράδειγμα ἐνασχόλησης μὲ τὴ διαλεκτικὴ ποὺ χαρακτηρίζει τὴ σύγχρονη ἀντίληψη περὶ ἐλευθερίας.

Στὴ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ («“... nur in wenigen Fragen Eindeutigkeit oder gar Einstimmigkeit”. Zur Genealogie jüngerer bioethischer Stellungnahmen der EKD»), ὁ Peter Dabrock ἀνατρέπει σὲ ὅλες τὶς πρόσφατες γνωματεύσεις γιὰ βιοηθικὰ ζητήματα τῆς Ἐδαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας (EKD). Παρατηρεῖ πὼς ἡ υἱοθέτηση τοῦ μοντέλου τῆς «καταφατικῆς γενεαλόγησης» (H. Joas) ἐπέφερε μίαν ἀλλαγὴ ἐκκλησιαστικῆς πολιτικῆς στοῦ διάστημα 2002-2008: ἀντὶ τῆς ἀρχῆς «ὑπὲρ τῆς προστασίας τῆς ζωῆς» (pro-life) υἱοθετοῦνται περισσότερο ἀναλυτικὰ μοντέλα προσέγγισης ποὺ ἀφήνουν κῶρο γιὰ ἀντιπαράθεσεις καὶ τὰ ὁποῖα λαμβάνουν σοβαρὰ ὑπόψη τὴ διάκριση μεταξὺ νόμου καὶ ἠθικῆς. Ἡ υἱοθέτηση τῆς «καταφατικῆς γενεαλόγησης» ὡς βάσης τῶν βιοηθικῶν ἀποφάσεων τῆς EKD ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ διάθεση τῶν ἐκκλησιῶν νὰ συμμετάσχουν στὴ σύγχρονη συζήτηση γιὰ βιοηθικὰ ζητήματα. Στὴν τελευταία μελέτη τοῦ τρέχοντος τεύχους ὁ Traugott Roser

(«Lebensättigung als Programm: Praktisch-theologische Überlegungen zu Seelsorge und Liturgie an der Grenze») πραγματεύεται τὸ ποιμαντικὸ πρόβλημα τῆς παραίτησης ἀπὸ τῆ ζωῆ πού βιώνουν οἱ ἄνθρωποι σὲ περιόδους κρίσης καὶ τοὺς τρόπους ἀντιμετώπισής του μέσα ἀπὸ τὴ λατρεία καὶ τὴ διδασκαλία.

Evangelische Theologie (τόμος 72, τεῦχος 4/2012)

Τὸ τρέχον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ἀφιερωμένο στὴν θεολογικὴ ἐρμηνεία τῶν κειμένων. Στὴν πρώτη μελέτη τοῦ τεύχους ὁ Ulrich Luz («Theologische Hermeneutik des Neuen Testaments als Hilfe zum Reden von Gott: Für Hans Weder zum Übergang in die dritte Lebensphase») θέτει τὸ ζήτημα τῆς ἰδιαιτερότητας μιᾶς θεολογικῆς ἐρμηνευτικῆς. Αὐτὴ συνίσταται στὸ γεγονὸς ὅτι τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχουν ὡς ἀντικείμενό τους τὸν Θεό. Στὴ συνέχεια ὁ συγγραφέας ἀναζητᾷ ἕνα μοντέλο ἐρμηνείας, τὸ ὁποῖο νὰ μπορεῖ νὰ ἀνταποκριθεῖ σὲ αὐτὴν τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν καινοδιαθηκικῶν κειμένων. Ὁ Luz ὑποστηρίζει πὼς τὰ καινοδιαθηκικὰ κείμενα θὰ πρέπει νὰ κατανοηθοῦν ὡς «γνωστοποιήσεις μιᾶς εἴδησης». Ἡ εἴδηση καθίσταται γνωστὴ ἀπὸ τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος δὲν εἶναι νεκρός, ἀλλὰ ἐπιδρᾷ στοὺς παραλήπτες του. Εἶναι, ἐπομένως, συναφειακὴ. Συνδυάζοντας τὰ παραπάνω ὁ Luz στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης του διατυπώνει τὴ σκέψη πὼς, ἐὰν τὰ κείμενα τῆς Καινῆς Διαθήκης θεωρηθοῦν ὡς ἡ εἴδηση γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Χριστοῦ, τότε οἱ συγγραφεῖς της εἶναι «μάρτυρες» γιὰ τὸ «σχετικὸ-ἀπόλυτο». Σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωση ὁ Θεὸς τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι «μιὰ ἀλήθεια τῆς πίστεως» καὶ ὄχι μιὰ «αἰώνια ἀλήθεια τῆς λογικῆς».

Στὴ συνέχεια ὁ Philip F. Esler («Die historische Interpretation des Neuen Testaments als Kommunikation in der Gemeinschaft der Heiligen: Entwurf einer ekklesialen Hermeneutik») συζητᾷ τὸ ρόλο πού πρέπει νὰ διαδραματίζει ἡ ἱστορία στὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἄσκει κριτικὴ στὴν τάση πού ἐκδηλώνεται στὸ χῶρο τῆς θεολογίας τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐπιμέρους θεολογικὰ θέματα νὰ ἀποκόπτονται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ τους συνάφεια καὶ νὰ ἀξιοποιοῦνται ἔξω ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ τους πλαίσιο στὴ δογματικὴ καὶ στὸ κανονικὸ δίκαιο. Ὁ Esler εἰσηγεῖται ἕνα ἐρμηνευτικὸ μοντέλο μέσα στὸ ὁποῖο ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐπικοινωνία μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῶν καινοδιαθηκικῶν κειμένων καὶ τοῦ σήμερα. Στὸ τελευταῖο μέρος τῆς μελέτης του ὁ συγγραφέας ἐφαρμόζει τὸ προτεινόμενο μοντέλο σὲ μιὰ σειρά καινοδιαθηκικῶν κειμένων γιὰ νὰ ἐλέγξει τὴν ἐγκυρότητά του. Ἐνα διαφορετικὸ τρόπο ἀνάγνωσης τῶν βιβλικῶν κειμένων προτείνουν οἱ Oliver Reis καὶ Thomas Ruster στὴ μελέτη τους, πού ἀκολουθεῖ («Die Bibel als »eigenwilliges und lebendiges« Kommunikationssystem»). Παρατηροῦν πὼς ἡ Βίβλος λειτουργεῖ ὡς ἕνα ἰδιαίτερο σύστημα ἐπικοινωνίας, μὲ τὸ ὁποῖο συνδέονται διάφορα συστήματα πρόσληψης. Τονίζουν ὅτι θὰ πρέπει νὰ γίνεται μιὰ ἐσωτερικὴ διάκριση μεταξὺ τοῦ ἴδιου τοῦ βιβλικοῦ κειμένου, τῆς πρόσληψής του ἀπὸ διάφορες ἐκκλησιαστικὲς κοινότητες καὶ τῆς ἰκανότητας τῆς σύνδεσης μὲ τὸ περιβάλλον.

Ὁ Gerd Theißen, στὴ συνέχεια («Bibelhermeneutik als Religionshermeneutik: Der vierdimensionale Sinn der Bibel»), προτείνει μιὰ βιβλικὴ ἐρμηνευτικὴ, ἡ

όποια στηρίζεται σε μία γενική ερμηνευτική των θρησκειών. Οί θρησκείες είναι γλώσσες συμβόλων που κατασκευάζονται από ανθρώπους. Περιλαμβάνουν τέσσερις διαστάσεις: παραπέμπουν στην υπερβατικότητα, σε μία ιστορία, καθορίζουν μέσα από εντολές τη ζωή και συγκροτούν κοινωνία. Η Βίβλος είναι η βάση του χριστιανικού κόσμου συμβόλων που καθορίζεται από δύο αξιώματα (μονοθεϊσμός και χριστολογία) και πολλά βασικά μοτίβα. Έρμηνεύει και καθιστά δυνατές διάφορες βασικές θρησκευτικές εμπειρίες, όπως την έκπληξη μπροστά στο γεγονός της ύπαρξης όλων των πραγμάτων, την εμπειρία του απόλυτου μυστηρίου και την εμπειρία της ένοχης και της ευθύνης (L. Wittgenstein). Αυτές οι εμπειρίες διατρέχουν και τις τέσσερις διαστάσεις της Βίβλου: το κήρυγμα, που στηρίζεται στην υπερβατικότητα, την ιστορική αναφορά στο πρόσωπο του Ίησού, την ηθική της και τη σημασία της στο πλαίσιο του κανόνα, δηλ. τη σημασία της για τις εκκλησίες. Στο σύγχρονο κόσμο η αναφορά της Βίβλου στην κοινότητα σημαίνει και τη σχέση προς τις άλλες θρησκείες. Ο συγγραφέας προτείνει επίσης μία έκδοση της Βίβλου, στην οποία θα περιέχονται και απόκρυφα ως παράρτημα.

Τέλος, η Elisabeth Parmentier συζητά τη σχέση της πρακτικής θεολογίας με το βιβλικό κείμενο («Praktische Theologie als Resonanz auf die Wirkungsmacht der biblischen Offenbarung»). Σύμφωνα με τη συγγραφέα η πρακτική θεολογία κατανοείται ως ανταπόκριση στην επίδραση της βιβλικής αποκάλυψης. Αυτή η ανταπόκριση κατανοείται διπλά: ως αντίληψη της βιβλικής αποκάλυψης, την οποία προσλαμβάνει η θεολογία και ζει από αυτήν, αλλά και ως ενεργό συμμετοχή σε αυτήν τη διαδικασία πρόσληψης. Δεν είναι, επομένως, μόνο ερμηνευτικό αλλά κι επιτελεστικό έγχειρημα. Θα πρέπει να κατανοείται ως ένα έργο το οποίο λαμβάνει πάντοτε υπόψη τη συνάφεια και τους παραλήπτες, προκειμένου το μήνυμα του ευαγγελίου να έχει σε κάθε περίπτωση τη μεγαλύτερη απήχηση. Η μέγιστη σύγκλιση του μέσου, της θεολογικής μαρτυρίας, της αναφοράς στη συνάφεια και στους παραλήπτες θα ήταν τα κριτήρια για να δοκιμαστεί η χρησιμότητα της πρακτικής θεολογίας στο σημερινό κόσμο.

Berliner Theologische Zeitschrift (τόμος 29, τεύχος 1/2012)

Το τρέχον τεύχος του περιοδικού είναι αφιερωμένο στη σχέση της Θρησκευολογίας και Θεολογίας. Στην πρώτη μελέτη ο Peter Antes («Religionswissenschaft und Theologie. Abgrenzung – aber wie?») εξετάζει γιατί η Θρησκευολογία δεν κατόρθωσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην Γερμανία. Επιπλέον, εξετάζει τα σύνορα μεταξύ της Θεολογίας και της Θρησκευολογίας και καταλήγει στο συμπέρασμα μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα πως μόνο η Θεολογία μπορεί να συμμετάσχει ως εταίρος στο διαθρησκευτικό διάλογο, στον οποίο η Θρησκευολογία μπορεί να παίξει το ρόλο του διερμνέα. Ο Stefan Schreiner, στη συνέχεια («Islamische Theologie – eine theologische Islamwissenschaft? Zur konzeptionellen Differenz und institutionellen Abgrenzung zwischen islamischer Theologie und Islamwissenschaft»), εξετάζει τα όρια μεταξύ ισλαμικής θεολογίας και θρησκείας του Ίσλάμ. Ο συγγραφέας προτείνει την ίδρυση κέντρων μελέτης της ισλαμικής

θεολογίας μέσα στα γερμανικά πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα θὰ μποροῦσαν νὰ ἀποβοῦν χρήσιμα ὄχι μόνο γιὰ τὴ θεολογικὴ ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ μὴ θεολογικὴ μελέτη τοῦ Ἰσλάμ.

Τὰ προβλήματα ποὺ μπορεῖ νὰ δημιουργήσει στὴν ταυτότητα τῆς θρησκευολογίας ἢ βασικὴ ἀρχὴ τοῦ «μεθοδολογικοῦ ἀγνωστικισμοῦ», εἶναι τὸ θέμα τῆς μελέτης τοῦ Perry Schmidt-Leukel, ποὺ ἀκολουθεῖ («Der methodologische Agnostizismus und das Verhältnis der Religionswissenschaft zur wissenschaftlichen Theologie»). Σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα ὑπάρχουν δύο μορφὲς μεθοδολογικοῦ ἀγνωστικισμοῦ. Ἡ πρώτη ἐκδοχὴ ὀδηγεῖ σὲ ἀδιέξοδο, γιὰτὶ ἐὰν υἱοθετηθεῖ, τότε ἡ θρησκευολογία δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἐρμηνεία ἢ ἐξήγησις τῆς θρησκείας καὶ ἐπομένως δὲ μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὡς ξεχωριστὸ ἐπιστημονικὸ πεδίο. Ἡ δευτέρη, ὡστόσο, ἐκδοχὴ, σύμφωνα μὲ τὸν συγγραφέα, μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει στὴ δημιουργία μὴ ἀνταγωνιστικῶν σχέσεων μεταξὺ θρησκευολογίας καὶ θεολογίας. Ὁ Jens U. Schletter, στὴ συνέχεια («Methodologie als Shibboleth? Methodische und theoretische Differenzen zwischen theologischer und religionswissenschaftlicher Religionsforschung»), ἐπανέρχεται στὴ διάκριση μεταξὺ θρησκευολογίας καὶ θεολογίας καὶ ὑποστηρίζει ὅτι πέρα ἀπὸ τὶς διαφορὲς, ποὺ ἐπισημαίνονται κατὰ καιροὺς (π.χ. ὅσον ἀφορᾷ στὴν κανονικότητα, στὶς ὀπτικὲς τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς μίας ὁμάδας ἢ στοῦ μεθοδολογικοῦ ἀγνωστικισμοῦ), ὁ συγγραφέας ἐντοπίζει τὶς σημαντικότερες διαφορὲς στὰ «γνωστικὰ ἐνδιαφέροντα» τῆς καθεμιᾶς.

Στὴ μελέτη ποὺ ἀκολουθεῖ, ὁ Andreas Feldtkeller («Das Menschenbild von Religionswissenschaft und Theologien als Raum ihrer Abgrenzung und Kooperation») θέτει τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσο τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸν ἄνθρωπο μπορεῖ νὰ λειτουργήσει ὡς σημεῖο συνάντησης τῆς θρησκευολογίας καὶ τῆς θεολογίας. Γιὰ νὰ τὸ ἀπαντήσει θέτει τρία ἐπιμέρους ἐρωτήματα: (α) πὼς περιγράφεται ὁ ἄνθρωπος σὲ διαφορετικὲς θρησκευτικὲς ὁμάδες, (β) ποιά εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου προϋποθέτουν οἱ διαφορετικὲς ἀκαδημαϊκὲς προσεγγίσεις τοῦ θρησκευτικοῦ ἀνθρώπου, καὶ (γ) ποιά εἶναι τὰ ὄρια τῆς ἀνθρώπινης κατανόησης ποὺ προϋποθέτει ἢ κάθε ἐρευνητικὴ μέθοδος. Οἱ Anna-Katharina Höpflinger καὶ Daria Pezzoli-Olgiatei στὴ μελέτη τους, ποὺ ἀκολουθεῖ («Plurale Blicke auf Religion. Ein Essay über Gender-Perspektiven im Spannungsfeld zwischen Religionswissenschaft und Theologie»), ἐξετάζουν τὴν ποικιλία προσεγγίσεων ποὺ υἱοθετοῦνται στοῦ πλαίσιο τῶν θρησκευολογικῶν σπουδῶν. Ἰδιαίτερα αὐτὲς οἱ προσεγγίσεις ποὺ ἐστιάζουν σὲ θέματα κοινωνικοῦ φύλου, καθιστοῦν σαφὲς ὅτι εἶναι δυνατὸ νὰ συνυπάρξουν μέσα στὸν ἴδιο ἐπιστημονικὸ χῶρο διαφορετικὲς καὶ ἀντίθετες κάποιες φορὲς μεταξὺ τους προσεγγίσεις. Αὐτὴ ἡ πολυφωνία μέσα στοῦ χῶρο τῆς θρησκευολογίας συμβάλλει στὸν πλοῦτο αὐτοῦ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πεδίου, καθιστᾷ ὁμως ταυτόχρονα ἀναγκαίαι τὴν υἱοθέτηση ἐρμηνευτικῶν ἐργαλείων γιὰ νὰ τιθασευθεῖ τὸ ὄλικο.

Ἀκολουθεῖ ἡ μελέτη τοῦ Bertran Schmitz («Zur Verhältnisbestimmung von Theologie und Religionswissenschaft - Reflexionen über ein schwieriges Verhältnis und Zukunftsperspektiven»). Ὁ συγγραφέας στὴν ἀρχὴ παρουσιάζει τὴ βασικὴ διάκριση μεταξὺ θρησκευολογίας καὶ θεολογίας, ὅπου ἡ πρώτη κατανοεῖ

τις θρησκείες ως αντίκειμενο πού μπορεί να μελετηθεί και να περιγραφεί, ενώ η Θεολογία προϋποθέτει μία βαθύτερη έσωτερική σχέση με την πίστη. Στη μελέτη του ό συγγραφέας άποπειράται να καταδείξει πώς αυτή η θεωρητική διάκριση στην πράξη όδηγει σε συγκρούσεις και μεθοδολογικές έπικαλύψεις.

Η τελευταία μελέτη του τεύχους είναι η διάλεξη πού έδωσε ό Kjetil Hafstad στο Βερολίνο τον Όκτώβριο του 2010. Ό Hafstad παρουσιάζει τό έργο της Θεολογικής Σχολής του Όσλο. Έστιάζει την παρουσίασή του σε δύο σημεία: την ταυτότητα και την περιχώρηση για να δηλώσει τους δύο παράγοντες πού διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη ζωή της συγκεκριμένης Θεολογικής Σχολής, τό Κράτος και την Έκκλησία. Έπιπλέον παρουσιάζει διεξοδικά τις προκλήσεις πού δέχεται σήμερα η Θεολογική Σχολή του Όσλο και τον τρόπο με τον όποιο αντιμετώπιζει ζητήματα, όπως κοινωνικό φύλο, συναφειακή θεολογία, διαθρησκειακός διάλογος, διατηρώντας ταυτόχρονα την προτεσταντική της ταυτότητα.

*Αικατερίνη Τσαλαμπούνη, Λέκτορας Κ.Δ.
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας, Α.Π.Θ.*

International Journal for the Study of the Christian Church (τόμος 12, τεύχος 2/2012)

Στό τρέχον τεύχος του περιοδικού περιλαμβάνονται εισηγήσεις από τό Συνέδριο πού έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη τον Φεβρουάριο του 2012 με θέμα «Έκκλησία και Έθνος στην όρθόδοξη έκκλησιολογία». Στό πρώτο άρθρο του τεύχους με τίτλο «Orthodox theology today: trends and tasks» ό Μητροπολίτης Κάλλιος Ware έπιχειρεί μία σύντομη έπισκόπηση της σύγχρονης όρθόδοξης θεολογίας αναφορικά με τό θέμα της άπόκτησης ταυτότητας, αναδεικνύοντας τά όρια του «χριστιανικού έλληνισμού» του Φλωρόφσκυ η την ανάγκη να λαμβάνονται ύπόψη στον έκκλησιολογικό προβληματισμό οί παράλληλες εξελίξεις και άλληλοεπιδράσεις με την Δύση. Στό τέλος έπισημαίνει ότι η έννοια του προσώπου μπορεί να καταστεί χρήσιμη στον περαιτέρω προβληματισμό σε σχέση με τη διαμόρφωση ταυτότητας.

Ό Norman Russel στο κείμενό του «One faith, one Church, one Emperor: The Byzantine approach to ecumenicity and its legacy», άφου εξετάσει την λειτουργία της άρχής της «συμφωνίας» στο Βυζάντιο, καθώς έπίσης και τον (έθναρχικό) ρόλο και τη θέση του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως στην Όθωμανική αυτοκρατορία (σχέσεις Όψηλης Πύλης και Έκκλησίας), αναδεικνύει τά προβλήματα πού ύφίστανται σήμερα σε σχέση με την άπουσία μίας άποκλειστικής αυθεντίας στον έκκλησιαστικό χώρο (σε σχέση π.χ. με την σύγκληση μίας Οικουμενικής Συνόδου) η με τον άκριβη ρόλο πού καλούνται στον 21^ο αιώνα να διαδραματίσουν τά Όρθόδοξα Πατριαρχεία, με συνέπεια συχνά τις άντιπαραθέσεις σχετικά με την άσκηση του πρωτείου έξουσίας μεταξύ των Έκκλησιών.

Ό π. Νικόλαος Λουδοβίκος στο άρθρο του «Nations in the Church: towards an eschatological political anthropocentrism?», συζητώντας τον χαρακτήρα και τη φύση της έθνικότητας σε σχέση με την ταυτότητα της Έκκλησίας προτείνει ως λύση

τήν έννοια τής όντολογικῆς έσχατολογίας. Ὁ Στ. Τσομπανίδης στό ἄρθρο του μέ τίτλο «The Church and the churches in the ecumenical movement» ἐξετάζει τό πώς ἀντιλαμβάνεται ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τήν ταυτότητά της στό βαθμό πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό της ὡς τή μόνη Ἐκκλησία, γεγονός πού συχνά θεωρεῖται ὅτι ἔρχεται σέ ἀντίθεση μέ τή συμμετοχή της στήν οἰκουμενική κίνηση.

Ἡ Ἑλ. Διαμαντοπούλου στό ἄρθρο της μέ τίτλο «Religious freedom in the light of the relationship between the Orthodox Church and the nation in contemporary Greece» ἐξετάζει τό ζήτημα τής θρησκευτικῆς ἐλευθερίας σέ μία χώρα, ὅπως ἡ Ἑλλάδα, ὅπου ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία κατέχει προνομιακή θέση, ὅπως καί τὰ προβλήματα πού προκύπτουν ἀπό μία τέτοια πραγματικότητα. Στό τελευταῖο ἄρθρο τοῦ ἀφιερώματος μέ τίτλο «Bible translation and Greek identity: the Greek case» ὁ Μ. Κωνσταντίνου ἐξετάζει τὰ προβλήματα πού ἔχουν προκύψει λόγω τής παρερμηνείας τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτήρα τοῦ χριστιανισμοῦ ἀπό τοὺς πρώτους αἰῶνες σέ βαθμό σήμερα νά χρησιμοποιεῖται στήν λατρεία τής Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στήν Ἑλλάδα ἡ «κοινή ἑλληνική» γλῶσσα χωρίς νά γίνεται συχνά κατανοητή ἀπό τόν λαό. Ἔτσι θέτει τό πρόβλημα τής ταυτότητας σέ σχέση μέ τήν δυνατότητα μετάφρασης τῶν βιβλικῶν καί λειτουργικῶν κειμένων σέ νεότερη γλωσσική μορφή. Τό τεῦχος ὁλοκληρώνεται μέ βιβλιοκρισίες.

Scottish Journal of Theology (τόμος 65, τεῦχος 4/ 2012)

Στό πρώτο ἄρθρο τοῦ τεύχους μέ τίτλο «Imagining the Kingdom: Mission and Theology in early Christianity» ὁ Ν.Τ Wright, θεωρώντας ὅτι ὁ σύγχρονος θεολογικός στοχασμός ἔχει σέ πολλές περιπτώσεις παρερμηνεύσει τήν βιβλική ἀφήγηση (ὅπου π.χ. δίνεται ἔμφαση στή συνέχεια τῶν Διαθηκῶν) ἐξαιτίας τοῦ πνεύματος τής νεωτερικότητας καί ἄλλων παραγόντων, ἐπιθυμεῖ νά ἀναδείξει ἐκ νέου τή σημασία τής βιβλικῆς ἀφήγησης, ἡ ὁποία μπορεῖ νά δώσει μία ἀνανεωμένη κατανόηση τοῦ τρόπου πού ἀντιλαμβάνονταν οἱ πρώτοι χριστιανοί τήν «ἀποστολή» τής Ἐκκλησίας μέ ἐπίκεντρο τό εὐαγγέλιο τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ R. Mobery στό ἄρθρο του μέ τίτλο «Knowing God and Knowing about God: Martin Buber's Two types of Faith Revisited» ἐξετάζοντας τή ριζική διάκριση πού κάνει ὁ Buber στό ἔργο αὐτό, ἀνάμεσα στήν ἰουδαϊκή καί τήν χριστιανική πίστη, ὅπου ἡ μὲν πρώτη προϋποθέτει τήν ὑπαρξιακή σχέση καί τήν ἐμπειρία τοῦ Θεοῦ, ἐνῶ στή δεύτερη φαίνεται νά ἀπουσιάζει αὐτή ἡ ἀμεσότητα τής σχέσης πρὸς τόν Θεό, θά ἐπισημάνει ὅτι ὁ γνωστός φιλόσοφος μοιάζει νά παραγνωρίσει τήν παλαιοδιαθηκική γνωστική διάσταση τής σχέσης πρὸς τόν Θεό τοῦ Ἰσραήλ. Ἡ C. Brown στό κείμενό της μέ τίτλο «The Personal Imperative of Revelation: Emil Brunner, Dogmatics and Theological Existence», ἐπιχειρεῖ μελετώντας τό ἔργο τοῦ γνωστοῦ θεολόγου τής Διαλεκτικῆς Θεολογίας νά ἀναδείξει τήν μεγάλη σπουδαιότητα πού ἔχει ὄχι μόνο γιά τήν ἴδια τήν δογματική θεολογία, ἀλλά καί ἰδιαίτερα γιά τήν προσωπική ὑπαρξιακή στάση τοῦ θεολόγου, ἡ έννοια τής «προσωπικῆς συνάντησης» σέ σχέση πρὸς τήν αὐτο-ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, τήν Ἁγία Γραφή, τήν ἴδια τή θεολογική μεθοδολογία κ.ο.κ.

Ὁ J. Yeager στὸ ἄρθρο τοῦ «Nature and Grace in the theology of John Maclaurin» ἐξετάζει τὸ ὄχι ἰδιαιτέρα γνωστὸ ἔργο ἑνὸς εὐαγγελικοῦ θεολόγου στὴ Σκωτία τοῦ 18^{ου} αἰῶνα. Ὁ θεολόγος αὐτὸς ἀπικλώντας σὲ πολλὰ σημεῖα τὸν Θωμᾶ Ἀκινάτη, προσπάθησε νὰ ὑπερασπιστεῖ τὴ θέση ὅτι πολλὲς ὄψεις τοῦ ὑπερφυσικοῦ βρίσκονται σὲ συμβατότητα πρὸς τὸ ἔλλογο στοιχεῖο τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ὁποῖο εἶναι προῖον τῆς δημιουργικῆς ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ. Ὁ «λόγος», παρὰ τὴν σὲ κάποιον βαθμὸ διαστρόφῃ του λόγω τῆς πτώσης, μπορεῖ νὰ χρησιμεύσει στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ γνωρίσει ἄρκετὰ πράγματα σὲ σχέση μὲ τὸν Θεό. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ παρουσίαση ἀξιολογῶν νέων ἐκδόσεων.

Studia Theologica (66: 1/2012)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο μὲ τίτλο «Jesus the Jewish Christ», ἡ Paula Fredriksen μὲ βάση τις ἐπιστολὲς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, τὰ εὐαγγέλια καὶ ἄλλα καινοδιαθηκικά κείμενα, ἐπιχειρεῖ μία προσέγγιση τῆς ταυτότητας τοῦ Ἰησοῦ ὡς Μεσσία, ἐξετάζοντας τὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα τῆς σταυρικῆς καταδίκης ἀπὸ τὸν Πιλάτο μόνον τοῦ Ἰησοῦ καὶ κανενὸς ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του. Ὁ Stefan Nordgaard στὸ ἄρθρο μὲ τίτλο «Body, sin and Society in Origen of Alexandria» ποὺ ἀκολουθεῖ, ἐξετάζει ὄψεις τῆς θεολογίας τοῦ Ὁριγένη σὲ σχέση μὲ τὸν τρόπο ποὺ ὁ χαλκέντερος Ἀλεξανδρινὸς θεολόγος κατανοεῖ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα, ἀναζητώντας τοὺς λόγους γιὰ τοὺς ὁποῖους ὁ Θεὸς σύμφωνα μὲ τὸν Ὁριγένη ἐνδύει μὲ σῶμα τὰ πνεύματα ποὺ ἐξέπεσαν.

Ὁ Arne Rasmusson στὸ κείμενό του μὲ τίτλο «The curious fact that... the Lord always puts us on the just side» παρουσιάζει τὴν πολιτικὴ σκέψη τοῦ R. Niebuhr, ἑνὸς ἀπὸ τοὺς πλέον σημαντικοὺς θεολόγους στὴν Ἀμερικὴ τὸν 20^ο αἰῶνα, σὲ σχέση εἰδικὰ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ ἔθνους-κράτους. Ὁ Klas Hansson στὸ μελέτημα μὲ τίτλο «Nathan Soderblom's ecumenical core» ἐρευνᾷ τὴν ἐξέλιξη τῆς οἰκουμενικῆς θεολογίας καὶ ἐκκλησιολογίας κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ 20^{ου} αἰῶνα, παρουσιάζοντας ὀρισμένους ὄψεις τῆς σκέψης τοῦ βραβευμένου μὲ τὸ Νόμπελ τῆς Εἰρήνης Σουηδοῦ ἐπισκόπου Nathan Soderblom σὲ σχέση μὲ τὴν ταυτότητα τῆς Ἐκκλησίας.

Στὸ τελευταῖο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους, μὲ τίτλο «Breaking with *illusio*», ἡ Kirsten Donskov Felter ἔχει ὡς ἀφετηρία αὐτὸ ποὺ θεωρεῖ ὡς πρόβλημα τῶν χειροτονημένων μελῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητας στὸ πλαίσιο τῆς σύγχρονης κοινωνίας ἐξαιτίας τῆς μεταβολῆς τῆς παραδοσιακῆς θέσης τῆς Ἐκκλησίας σὲ αὐτὴ. Μὲ βάση τὴ σκέψη τοῦ Pierre Bourdieu, ἡ συγγραφέας ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναδείξει τὸ γεγονός ὅτι ἡ θεολογία προσδιορίζεται σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὸν κοινωνικὸ περίγυρο καὶ δὲν ἀποτελεῖ μία περικλειστὴ καὶ αὐτάρκη πραγματικότητα. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ εἰδικὸ παράρτημα, ὅπου καταγράφονται ὅλες οἱ διδακτορικὲς διατριβὲς στὶς Νορβηγικὲς κῶρες κατὰ τὸ 2011.

Σύναξη (τεύχος 123, Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2012)

Στὸ πρῶτο ἄρθρο τοῦ τρέχοντος τεύχους μὲ τίτλο «Θεολογώντας πάνω σὲ συτρίμμα... μαζί μὲ τὸν Μάξιμο», ὁ Δ. Σκλήρης μὲ ἀφετηρία τὴν μαξιμιανὴ διάκριση «λόγου-τρόπου», ἀλλὰ καὶ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν πολυτάραχη ζωὴ τοῦ κορυφαίου

θεολόγου, επιχειρεί να στοχαστεί την κρίση ως μία διαλεκτική μεταξύ σταθερότητας και αλλαγής. Στη συνέχεια ο Β. Ἀργυριάδης με τὸ κείμενό του «Τὸ νόημα τῆς Ἀνάστασης καὶ ἡ θεολογία τῆς σιωπῆς» προσπαθεῖ, λαμβάνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ τὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ νόημα τῆς Ἀνάστασης σήμερα, νὰ σκιαγραφήσει προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζει ὁ σύγχρονος θεολογικὸς λόγος στὸ βαθμὸ ποὺ δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ ἀναγνωρίσει τὴν ἀνάγκη διαμόρφωσης μίας «θεολογίας τῆς σιωπῆς» ποὺ περιμένει καρτερικὰ νὰ δώσει ὁ Θεὸς ἐπαρκέστερους τρόπους θεολογικῆς ἐκφορᾶς.

Ὁ π. Ἀντ. Πινακούλας στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἐνοχὴ στὴν ἐξομολόγηση» μὲ τὸ αἰσθητήριο τοῦ ποιμένα, ἐπιχειρεῖ νὰ διερευνήσει τὴν πορεία τῆς ἀνθρώπινης ἐνοχῆς μέσα στὸ μυστήριο τῆς ἐξομολόγησης. Ὁ Θ. Ν. Παπαθανασίου στὸ μελέτημά του «Ἡ παράδοση ὡς ὁρμὴ γιὰ ἀνανέωση καὶ μαρτυρία. Ἡ εἴσοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἱεραποστολικῆς στὴ διεθνή σκηνή», προσφέρει ἀφ' ἑνὸς μίαν ἐπισκόπηση τῆς ἱστορικῆς πορείας μέχρι τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ὁρθόδοξης ἱεραποστολικῆς στὸ μακροβιότερο ἱεραποστολικὸ περιοδικό, τὸ International Review of Mission, καὶ ἀφ' ἑτέρου μίαν περιγραφή τῶν κύριων γνωρισμάτων τῆς ὁρθόδοξης ἱεραποστολῆς (π.χ. τὴν ἐσχατολογικὴ προοπτικὴ κ.ἄ.).

Ὁ Μητροπολίτης Ταλλίνης καὶ πάσης Ἑσθονίας Στέφανος στὸ ἄρθρο του «Μία μικρὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέσα στὴ μεγάλη Εὐρώπη» προσφέρει μὲ εὐγλωττο τρόπο ἕνα περίγραμμα τῆς ἱστορικῆς παρουσίας τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στὴν Ἑσθονία. Ὁ Ντ. Χόλντεν στὸ κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ μὲ τίτλο «Διανεμισμός-Distributism: μίαν εἰσαγωγὴ στὸ θέμα, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται στοὺς Ὁρθόδοξους Χριστιανούς», ἀφοῦ περιγράφει πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῶν βασικῶν οἰκονομικῶν συστημάτων (καπιταλισμὸς τοῦ σήμερα, σοσιαλισμὸς τοῦ χθές) παρουσιάζει τὴν πρωτοποριακὴ πρόταση τοῦ «διανεμισμοῦ» ὡς μίαν πρόταση «οἰκονομικῆς δημοκρατίας» ποὺ ὑπερβαίνει τὰ προβλήματα καὶ τὶς παρενέργειες τοῦ κυρίαρχου καπιταλιστικοῦ συστήματος. Ὁ π. Δημ. Βαρσαμίδης στὸ ἄρθρο του «Ἡ ἐξοδος ἀπὸ τὸ ἐγὼ στὴν περικοπὴ Λουκ. 14:7-15» προσπαθεῖ μὲ ἀφετηρία τὴν εὐαγγελικὴ περικοπή, ὅπου περιγράφεται ἡ σχέση τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὸ κοινωνικὸ κατεστημένο τῶν Φαρισαίων, νὰ ἀναδείξει τὰ βαθιὰ ἐκκλησιαστικὰ ριζώματα τῆς κοινωνικῆς εὐαισθησίας.

Στὴν στήλη «Ἀναγνώσεις» ὁ Στέλιος Βιοβιδάκης καὶ ἡ Ντένια Ἀθανασοπούλου-Κυπρίου συζητοῦν καὶ στοχάζονται σὲ ἐπιμέρους θέσεις καὶ προτάσεις τοῦ βιβλίου τοῦ Terry Eagleton, «Λογικὴ, Πίστη καὶ Ἐπανάσταση. Στοχασμοὶ γύρω ἀπὸ τὴν περὶ Θεοῦ διαμάχη», ἕνα βιβλίο ὅπου ὁ συγγραφέας ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναθεωρήσει τὰ κυριότερα ἐπιχειρήματα τοῦ σύγχρονου ἀθεϊστικοῦ ρεύματος. Τὸ τεῦχος ὁλοκληρώνεται μὲ τὶς μόνιμες στήλες γιὰ τὸ βιβλίο καὶ τὸ διάλογο μὲ τοὺς ἀναγνώστες.

Ψυχῆς Δρόμοι (τεῦχος 4, Νοέμβριος 2012)

Ὁ Kevin Fauteux στὸ πρῶτο μελέτημα τοῦ τεύχους μὲ τίτλο «Πότε ἡ θρησκεία ἐνισχύει καὶ πότε ἀναστέλλει τὴν ψυχολογικὴ ὀριμότητα» πραγματεύεται ἕνα ζήτημα ποὺ συνεχίζει νὰ ἐγείρει ἀπορίες ἢ καὶ ἐντάσεις, προσκομίζοντας συγκεκριμέ-

να παραδείγματα, με τὰ ὅποια ἐνισχύει καὶ θετικὰ καὶ ἀρνητικὰ τὸ ἐν λόγῳ πρόβλημα. Τὸ ἄρθρο τοῦ Bruce Narramore με θέμα «Θρησκευτικὲς ἀντιστάσεις κατὰ τὴν ψυχοθεραπεία» διερευνᾷ μία ἐνδιαφέρουσα πτυχή τῆς ψυχοθεραπείας. Ἐξετάζει τὸ φαινόμενο, κατὰ τὸ ὅποιο ἡ ἀλήθεια τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, ἀντὶ νὰ γίνεταί πηγή χαρᾶς καὶ ἐλευθερίας, μετατρέπεται σὲ μηχανισμό ὑπεκφυγῆς ποῦ διαιωνίζει τὴν ἀλλοτριώση καὶ τὴν ὀδύνη.

Στὴν ἐργασία τοῦ ὁ James Jones με τίτλο «Ὁ σχεσιακὸς ἐαυτός: ἡ σύγχρονη ψυχανάλυση λαμβάνει πάλι ὑπόψη τὴν θρησκεία» ἐπιχειρεῖ μία συζήτηση τῶν θέσεων ὀρισμένων ψυχαναλυτῶν ποῦ ἐμπνεύσθησαν ἀπὸ τὴ θεωρία τῶν ἀντικειμενοτρόπων σχέσεων, προκειμένου νὰ ἐντοπίσει τὸν ψυχολογικὸ τύπο τοῦ θρησκευτικοῦ φαινομένου. Ὁ George Scarlett καὶ ἡ Lucy Periello στὸ κείμενό τους με θέμα «Ἡ ἀνάπτυξη τῆς προσευχῆς στοὺς ἐφήβους» παρέχουν θεωρητικὴ θεμελίωση καὶ ἐμπειρικὴ τεκμηρίωση τῆς ἐξέλιξης ποῦ ὑφίσταται ὁ προσευχητικὸς λόγος με τὸ πέρασμα τῆς ἡλικίας τῶν ἐφήβων, παραθέτοντας συγκριτικὰ παραδείγματα. Ἀκολουθεῖ τὸ ἄρθρο τῆς Elaine Champagne με θέμα «Παιδιὰ καὶ πνευματικότητα: δύο μυστήρια... Πρόσφατες ἐξελίξεις» ἀσχολεῖται με ἓνα μᾶλλον παραμελημένο ζήτημα στὶς μέρες μας, τὴν ἰκανότητα τῶν παιδιῶν νὰ ἔχουν πνευματικὴ ζωὴ.

Στὴ συνέχεια, στὸ ἄρθρο τοῦ Γρηγορίου Δαβράζου με τίτλο «Γνωσιακὴ - Συμπεριφοριστικὴ Θεραπεία καὶ Πατερικὴ Φιλοκαλία. Μία πρώτη προσέγγιση διαλόγου καὶ εὗρεσης κοινῶν σημείων», ἐπιχειρεῖται ὁ παραλληλισμὸς τῆς νηπτικῆς διαχείρισης τῶν λογισμῶν με τὴν γνωσιακὴ ψυχοθεραπεία καὶ ἀποδεικνύεται τόσο ἡ ἰκανότητα τῆς φιλοκαλικῆς παράδοσης νὰ διαλέγεται με τὸ σήμερον ὅσο καὶ ἡ ἐγγύτητα καὶ συνεργασιμότητα ποῦ οἱ ψυχοθεραπευτικὲς σχολὲς μποροῦν νὰ ἀναπτύξουν πρὸς τὴν πνευματικὴ ζωὴ. Ἀκολουθῶς, παρατίθεται μία παλαιὰ ἀλλὰ ἐνδιαφέρουσα πάντοτε συνέντευξη με τὸν π. Θωμὰ Χόπκο, («Ζώντας ἐν κοινωνίᾳ, ζώντας με συγκώρηση»), στὴν ὁποία τὸ ἐπώδυνο καὶ γιὰ πολλοὺς ἀκατόρθωτο ζήτημα τῆς συγκώρησης προσεγγίζεται θεολογικά.

Στὴ στήλη τοῦ τεύχους «Εἰδήσεις» παρουσιάζεται μία ιδιαίτερα ἐνδιαφέρουσα ὀρθόδοξη πρωτοβουλία στὴ Βόρεια Ἀμερικὴ, ἐκπορευόμενη παρὰ ἄλλα ἀπὸ διαφορετικὰ κέντρα, ἡ ὁποία ἔθεσε τὶς ψυχολογικὲς ἐπιστῆμες στὴ διακονία τῆς ἱερατικῆς κλίσης (π. Βασιλείου Θεροῦ, «Ἀξιολογώντας τοὺς ὑποψήφιους πρὸς ἱερωσύνη: μία ἀπαραίτητη εἰσαγωγή καὶ κάποιες καλὲς εἰδήσεις», Stephen Muse, «Ἡ ψυχολογικὴ ἀξιολόγηση τῶν ὑποψήφιων κληρικῶν στὴν Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς», Γιάννη Χατζηνικολάου, «Οἱ ἀγραυλοῦντες: ἀνιχνεύοντας κοῖκά, μὰ εὐαίσθητα... τὴν ἱερατικὴ κλίση»). Τὸ τεῦχος ὀλοκληρῶνεται με τὴ στήλη «Περιπτώσεις» καὶ «Πλατείες».

Νικόλαος Ἀσπροῦλης